

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØEJA,
predstavljeni 28. novembra 2019¹

Zadeva C-627/18

Nelson Antunes da Cunha Lda
proti
Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri, Portugalska))

„Predhodno odločanje – Vračilo nezakonite pomoči – Zastaralni rok za vračilo – Desetletni zastaralni rok – Obresti – Krajši zastaralni rok, določen z nacionalnimi predpisi – Pravna varnost – Uredba (EU) 2015/1589 – Člen 17(1) – Člen 16(2) – Člen 16(3) – Načelo učinkovitosti“

I. Uvod

1. Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri, Portugalska), se nanaša na razlago člena 16(2) in (3) ter člena 17(1) Uredbe (EU) 2015/1589². Člen 17(1) te uredbe določa, da imajo pooblastila Evropske komisije zahtevati vračilo nezakonite državne pomoči desetletni zastaralni rok.
2. Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Nelson Antunes da Cunha Lda in Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (inštitut za financiranje kmetijstva in ribolova (IFAP)) v zvezi s prisilno izterjavo nezakonite državne pomoči od družbe Nelson Antunes da Cunha, izvedeno na podlagi odločbe Komisije.
3. V skladu s členom 16(3) Uredbe 2015/1589 mora biti vračilo te nezakonite pomoči izvedeno skladno s postopki, določenimi v portugalskem pravu, če omogočajo učinkovito izvajanje sklepa oziroma odločbe Komisije.
4. V zvezi s tem portugalsko pravo za vračilo glavnice pomoči določa zastaralni rok 20 let, katerega uporaba v obravnavanem primeru ne preprečuje vračila navedene glavnice. Nasprotno pa, glede vračila obresti zadevne pomoči, portugalsko pravo po navedbah predložitvenega sodišča določa zastaralni rok petih let od datuma njihove zapadlosti. Uporaba tega roka preprečuje vračilo obresti pomoči v celoti in vsaj za del teh obresti se zdi, da je zastaranje nastopilo, še preden je Komisija izdala zgoraj omenjeno odločbo.

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

² Uredba Sveta z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL 2015, L 248, str. 9).

5. V teh okoliščinah se predložitveno sodišče s četrtem vprašanjem v bistvu sprašuje, ali člen 16(2) Uredbe 2015/1589, v skladu s katerim pomoč, ki se vrne, vključuje obresti, in načelo učinkovitosti iz člena 16(3) te uredbe nasprotujeta temu, da za vračilo obresti nezakonite pomoči velja zastaralni rok, ki je krajši od desetletnega roka iz člena 17(1) navedene uredbe, kot je petletni rok, določen v portugalskem pravu.

6. V skladu z zahtevo Sodišča bodo ti sklepni predlogi omejeni na analizo zgolj tega vprašanja, glede katerega bom Sodišču predlagal, naj nanj odgovori pritrdilno.

II. Pravni okvir

A. Uredba 2015/1589

7. Člen 16 Uredbe 2015/1589, naslovljen „Vračilo pomoči“, določa:

„1. Če se v primerih nezakonite pomoči sprejmejo negativni sklepi, Komisija odloči, da mora zadevna država članica sprejeti vse potrebne ukrepe, da upravičenec vrne pomoč (v nadaljnjem besedilu: sklep o vračilu). Komisija ne zahteva vračila pomoči, če bi bilo to v nasprotju s splošnim načelom prava Unije.

2. Pomoč, ki se vrne na podlagi sklepa o vračilu, vključuje obresti po primerni obrestni meri, ki jo določi Komisija. Obresti se plačajo od datuma, ko je bila nezakonita pomoč na razpolago upravičencu, do datuma vračila.

3. Brez poseganja v odločbo Sodišča Evropske unije na podlagi člena 278 PDEU se vračilo izvede nemudoma in skladno s postopki, določenimi v nacionalnem pravu zadevne države članice, če omogočajo takojšnjo in učinkovito izvajanje sklepa Komisije. V ta namen in v primeru postopka pred nacionalnimi sodišči zadevne države članice sprejmejo vse potrebne ukrepe, ki so jim na voljo v teh pravnih sistemih, vključno z začasnimi ukrepi, brez poseganja v pravo Unije.“

8. Člen 17 Uredbe 2015/1589, naslovljen „Zastaralni rok za vračilo pomoči“, v odstavku 1 določa:

„Pooblastila Komisije zahtevati vračilo pomoči imajo desetletni zastaralni rok.“

B. Portugalsko pravo

9. Člen 309 Código Civil (portugalski civilni zakonik, v nadaljevanju: civilni zakonik), naslovljen „Splošni zastaralni rok“, določa:

„Splošni zastaralni rok je 20 let.“

10. Člen 310 tega zakonika določa:

„Po petih letih zastarajo:

[...]

(d) pogodbene ali zakonske obresti, tudi če niso izračunane, in dividende, ki jih razdelijo družbe;

[...]“

III. Postopek v glavni stvari

11. Ker so ti sklepni predlogi omejeni na analizo četrtega vprašanja za predhodno odločanje, ki ga postavlja Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri), bo predstavitev dejanskega stanja omejena na bistvene in nujne elemente za razumevanje tega vprašanja.

12. Pritožnica v postopku v glavni stvari, družba Nelson Antunes da Cunha, je 8. aprila 1993 in 7. julija 1993 z družbo Caixa de Crédito Agrícola Mútuo de Coimbra sklenila kreditne pogodbe za kreditno linijo za ponovni zagon kmetijskih in živinorejskih dejavnosti.

13. V okviru teh kreditnih pogodb je predhodnik inštituta IFAP³ v skladu z decreto-lei n° 146/94 (uredba-zakon št. 146/94) z dne 24. maja 1994 v korist družbe Nelson Antunes da Cunha med letoma 1994 in 1996 izvedel plačila v skupnem znesku 7526,90 EUR iz naslova subvencionirane obrestne mere (4189,90 EUR je bilo izplačanih 12. julija 1994, 2513,94 EUR 12. julija 1995 in 823,06 EUR 30. aprila 1996).

14. Komisija je 25. novembra 1999 sprejela Odločbo 2000/200/ES o programih pomoči, ki jih je izvedla Portugalska za zmanjšanje dolgov podjetij na področju intenzivne živinoreje in nov zagon na področju prašičereje⁴ (v nadaljevanju: Odločba Komisije z dne 25. novembra 1999).

15. V tej odločbi je Komisija menila, da sta z notranjim trgom nezdržljivi, prvič, kreditna linija za zmanjšanje dolgov podjetij, ki se ukvarjajo z intenzivno živinorejo, iz poglavja I uredbe-zakona št. 146/94 z dne 24. maja 1994 v primerih, v katerih ustrezen ekvivalent subvencije skupaj s podeljenimi pomočmi za naložbe presega 35 % na kmetijskih območjih, ki niso neugodna, in drugič, kreditna linija za ponovni zagon prašičereje iz poglavja II uredbe-zakona št. 146/94 z dne 24. maja 1994.⁵

16. V skladu z izrekom Odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999 je morala Portugalska sprejeti vse potrebne ukrepe, da bi od upravičencev do zgoraj omenjene pomoči, ki jim je bila nezakonito dodeljena, izterjala to pomoč skupaj z zapadlimi obrestmi za obdobje od datuma, ko so upravičenci prejeli zadevno pomoč, do datuma njenega dejanskega vračila. Poleg tega so morali portugalski organi Komisijo v dveh mesecih od datuma vročitve Odločbe obvestiti o ukrepih, ki so jih sprejeli za usklajitev s to odločbo.⁶

17. Predhodnik inštituta IFAP je marca 2001 družbi Nelson Antunes da Cunha poslal dopis, v katerem je od nje zahteval vračilo neupravičeno prejetih zneskov. Družba Nelson Antunes da Cunha na podlagi tega dopisa ni sprejela nobenega ukrepa.

18. Inštitut IFAP ji je 12. avgusta 2009 poslal nov dopis, v katerem je od nje zahteval, naj v desetih delovnih dneh od prejema tega dopisa plača 14.953,56 EUR (in sicer 7526,90 EUR iz naslova izplačane pomoči, povečane za zamudne obresti v znesku 7426,66 EUR).

19. Davčni urad v Cantanhedeju (Portugalska) je z namenom izterjati terjatve inštituta IFAP zoper pritožnico v postopku v glavni stvari 7. julija 2013 začel postopek davčne izvršbe na to terjatev.

20. Družba Nelson Antunes da Cunha je zoper ta postopek vložila pritožbo pri Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri).

3 Pojasniti moram, da je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da je bil ob dodelitvi zadevne pomoči pristojni portugalski organ Instituto de Financiamento e Apoio ao Desenvolvimento da Agricultura e da Pesca (inštitut za financiranje in podporo razvoju kmetijstva in ribolova). Gre za, če prav razumem, predhodnika inštituta IFAP.

4 UL 2000, L 66, str. 20.

5 Člen 1 Odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999.

6 Člena 3 in 4 Odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999.

21. Družba Nelson Antunes da Cunha na eni strani trdi, da v skladu s členom 40 decreto-lei št. 155/92 (uredba-zakon št. 155/92) z dne 28. julija 1992⁷ obveznost vrniti zneske, prejete v okviru nezakonite pomoči, po poteku petih letih od njihovega prejema ugasne, tako da je obveznost vračila prejete pomoči v obravnavanem primeru zastarala. Na drugi strani glede zamudnih obresti navaja, da ker je od prvega dneva, ko je bilo mogoče zahtevati izpolnitev obveznosti, na katero so te obresti vezane, minilo več kot pet let, so na podlagi člena 310(d) civilnega zakonika zastarale tudi navedene obresti.

22. V zvezi s tem predložitveno sodišče poudarja, da nacionalna zakonodaja ne določa zastaralnega roka, ki bi se uporabljal posebej za izvršitev naloga o vračilu nezakonite pomoči, zaradi česar so nacionalna višja sodišča odločila, da za terjatve inštituta IFAP, ki ustrezajo vračilu finančnih pomoči, ki jih je dodelila Portugalska država in ki se z odločbo Komisije štejejo za pomoči, nezdružljive z notranjim trgov, velja splošni zastaralni rok 20 let iz člena 309 civilnega zakonika.

23. Predložitveno sodišče dodaja, da so v zvezi z zastaranjem obresti nacionalna višja sodišča odločila, da „[...] neodvisno od narave in od *nomen juris*, ki ju je mogoče pripisati obrestim [...], brez drugih formalnosti ni mogoče ugotoviti, da za take obresti (naj bodo opredeljene kot kompenzacijske ali kot zamudne obresti) velja zastaralni rok 20 let iz člena 309 [civilnega zakonika]. Pogodbene ali zakonske obresti, tudi če niso izračunane, namreč zastarajo v petih letih [člen 310(d) civilnega zakonika], pri čemer ta rok v skladu s pravilom iz člena 306 tega zakonika začne teči s prvim dnem, ko je mogoče zahtevati izpolnitev obveznosti“.⁸

24. Vendar predložitveno sodišče meni, da bi bilo lahko v nasprotju z načelom učinkovitosti prava Unije, če bi se štelo, da za obresti iz odločbe o vračilu pomoči velja ta petletni rok. Če bi se namreč štelo, da so obresti, dolgovane za obdobje, ki se je izteklo pet let pred dejanjem, ki pretrga zastaranje, že zastarale, bi lahko prišlo do položaja, v katerem bi, tudi če pooblastilo Komisije zahtevati vračilo na podlagi člena 17(1) Uredbe 2015/1589 še ne bi zastaralo, terjatev v zvezi z obrestmi že ugasnila.

25. Glede položaja v postopku v glavni stvari predložitveno sodišče v odgovoru na zahtevo Sodišča za podrobnejše podatke⁹ navaja, da ker je bila pritožnica, to je družba Nelson Antunes da Cunha, o postopku izvršbe, katerega namen je izterjati zadevno pomoč, obveščena šele z navadnim priporočenim pismom z dne 26. julija 2013, so vse obresti, ki so zapadle pred 26. junijem 2008, v skladu z zgoraj omenjeno določbo člena 310(d) civilnega zakonika zastarale.

26. Poleg tega po navedbah tega predložitvenega sodišča za zastaralni rok iz člena 310(d) civilnega zakonika z vidika nacionalnega prava ni mogoče šteti, da je bil pretrgan z dopisom, ki ga je Komisija poslala portugalskim organom ali so ga ti poslali pritožnici, ker tak dopis nima vrednosti vročenega sodnega pisanja v smislu člena 323 civilnega zakonika. Dejansko ni bilo nobenega dejanja inštituta IFAP pred sodiščem (razen davčne izvršbe), s katerim bi ta izrazil svoj namen uveljavljati pravico, da od pritožnice zahteva plačilo dolgovanih obresti.

27. Predložitveno sodišče tudi poudarja, da vročitev z navadnim priporočenim pismom zagotovo ne more povzročiti trajnega pretrganja zastaralnega roka, ki je začel teči, ker nima primernih in posebnih značilnosti vročitve, ki so omenjene v členu 326 in členu 327(1) civilnega zakonika. Tako je 26. julija 2013 petletni zastaralni rok začel teči znova in se lahko znova pretrga le v primeru nastanka novega vzroka za pretrganje v skladu s členom 323 civilnega zakonika.

⁷ Ta člen, naslovljen „Zastaranje“, določa:

„1. Obveznost vračila prejetih zneskov zastara pet let po njihovem prejemu.

2. Zgoraj navedeni rok je pretrgan ali zadržan z nastankom splošnih vzrokov za pretrganje ali zadržanje zastaranja.“

⁸ Sodba Supremo Tribunal Administrativo (vrhovno upravno sodišče, Portugalska) z dne 12. oktobra 2011. Na podlagi člena 306(1) civilnega zakonika je treba ta petletni rok izračunati od prvega dne, ko je mogoče zahtevati izpolnitev obveznosti, pretrga pa ga vročitev kakršnega koli sodnega pisanja, ki neposredno ali posredno izraža namen uveljavljati zadevno pravico.

⁹ Odgovor z dne 30. julija 2019 na zahtevo Sodišča z dne 27. junija 2019 za podrobnejše podatke.

28. Ob upoštevanju navedenega predložitveno sodišče meni, da je uporaba člena 310(d) civilnega zakonika za obresti, dolgovane zaradi odločbe o vračilu pomoči, v nasprotju z načelom učinkovitosti in načelom nezdružljivosti državnih pomoči z notranjim trgov.

29. V teh okoliščinah je Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri) z odločbo z dne 31. julija 2018, ki je prispela na Sodišče 5. oktobra 2018, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„4. Ali člen 16(2) Uredbe [2015/1589] in načeli prava Unije, in sicer načelo učinkovitosti in načelo nezdružljivosti državnih pomoči z [notranjim] trgov, nasprotujejo temu, da za obresti, ki so se obračunale na znesek pomoči, ki jo je treba izterjati, velja zastaralni rok, ki je krajši od roka, določenega v členu 17 navedene uredbe, in kakršen je določen v členu 310(1)(d) civilnega zakonika?“

30. Pisna stališča so pri Sodišču vložili inštitut IFAP, portugalska vlada in Komisija. Iste stranke so se udeležile obravnave, ki je bila 12. septembra 2019.

IV. Analiza

31. Z vprašanjem za predhodno odločanje, ki je predmet teh sklepnih predlogov, se predložitveno sodišče sprašuje o združljivosti nacionalnega pravila o zastaranju s pravom Unije v okviru vračila nezakonite pomoči, obravnavanega v postopku v glavni stvari.

32. Natančneje, to sodišče v bistvu sprašuje, ali člen 16(2) Uredbe 2015/1589 in načelo učinkovitosti, določeno v členu 16(3) te uredbe,¹⁰ nasprotujeta temu, da za obresti, obračunane na pomoč, ki jo je treba vrniti, velja zastaralni rok, ki je – tako kot petletni rok iz člena 310(d) civilnega zakonika – krajši od desetletnega roka, ki ga ima na voljo Komisija na podlagi člena 17(1) Uredbe 2015/1589, da zahteva vračilo nezakonite pomoči.

33. V obravnavanem primeru ni sporno, da obveznost vračila zadevne pomoči vključuje obresti. Ta zahteva izhaja tako iz člena 16(2) Uredbe 2015/1589 kot iz Odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999,¹¹ ki – to moram navesti – ni bila predmet nobenega sodnega postopka.

34. V skladu s členom 16(3) Uredbe 2015/1589 in kot izhaja iz Odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999, mora biti vračilo nezakonite pomoči načeloma izvedeno skladno s postopki, določenimi v portugalskem pravu, vključno s postopki, ki urejajo pravila o zastaranju.¹²

35. V zvezi s tem ugotavljam, da je iz spisa, predloženega Sodišču, razvidno, da imajo zadevne stranke različna mnenja o pravilih o zastaranju, ki se uporabljajo na podlagi portugalskega prava, tako glede glavnice zadevne pomoči kot glede obresti na to glavnico.

10 Pojasniti moram, da se predložitveno sodišče v formulaciji postavljenega vprašanja sklicuje na „načeli prava Unije, in sicer načelo učinkovitosti in načelo nezdružljivosti državnih pomoči z [notranjim] trgov“ (glej točko 29 teh sklepnih predlogov). V zvezi s tem opozarjam, da je na področju vračanja pomoči načelo učinkovitosti izraženo v členu 16(3) Uredbe 2015/1589, zaradi česar je treba vprašanje razumeti v tem smislu. V zvezi z načelom nezdružljivosti državnih pomoči z notranjim trgov poudarjam, da ker je predmet Uredbe 2015/1589 določitev podrobnih pravil za uporabo člena 108 PDEU, je odgovor na postavljeno vprašanje mogoče zagotoviti samo glede na to uredbo.

11 Glej točko 16 teh sklepnih predlogov.

12 Glej v tem smislu sodbo z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, točka 114).

36. Vendar je treba v skladu s tem, kar navaja predložitveno sodišče¹³, sklepati, da je zastaralni rok, ki se na podlagi portugalskega prava uporabi za vračilo *glavnice* pomoči, 20-letni rok iz člena 309 civilnega zakonika.¹⁴ Nič v predlogu za sprejetje predhodne odločbe ne kaže, da uporaba tega roka v sporu o glavni stvari preprečuje vračilo te glavnice.¹⁵

37. Nasprotno pa se v zvezi z vračilom obresti pomoči zdi, prvič, da predložitveno sodišče meni, da je rok, ki se uporabi, načeloma petletni rok iz člena 310(d) civilnega zakonika.¹⁶ Prav tako se zdi, drugič, da uporaba tega roka v obravnavanem primeru preprečuje vračilo obresti pomoči v celoti.¹⁷

38. Iz odgovora predložitvenega sodišča na zahtevo Sodišča za podrobnejše podatke namreč izhaja, da je bil petletni zastaralni rok pretrgan 26. julija 2013 in da so vse obresti, ki so zapadle pred 26. junijem 2008, v skladu s členom 310(d) civilnega zakonika zastarale.¹⁸ Sam to nacionalno določbo razumem tako, da terjatve obresti ugasnejo z iztekom petletnega roka od datuma njihove zapadlosti.

39. Iz tega je mogoče sklepati, da Odločba Komisije z dne 25. novembra 1999 na podlagi portugalskega prava ni mogla pretrgati zastaralnega roka. V zvezi s tem moram pojasniti, da se zdi, da bi del obresti že zastaral, tudi če bi portugalski organi pretrgali petletni zastaralni rok takoj po sprejetju Odločbe Komisije.¹⁹

40. Ob upoštevanju teh informacij je treba za odgovor na postavljeno vprašanje razlikovati med dvema obdobjema: obdobjem pred Odločbo Komisije (oddelek A) in obdobjem po tej odločbi (oddelek B).

41. V zvezi s tem prvim obdobjem se namreč postavlja vprašanje, ali člen 17(1) ter člen 16(2) in (3) Uredbe 2015/1589 nasprotujeta uporabi petletnega zastaralnega roka, kot je rok, ki je sporen v tej zadevi, če ta rok lahko povzroči zastaranje zapadlih obresti pomoči še pred iztekom desetletnega roka, ki ga ima na voljo Komisija na podlagi člena 17(1) Uredbe 2015/1589, da zahteva vračilo nezakonite pomoči.

42. Glede drugega obdobja je jasno, da je nastop zastaranja obresti pomoči posledica dejstva, da je inštitut IFAP ukrepe za usklajitev z Odločbo Komisije sprejel s precejšnjo zamudo.

13 Naj spomnim, da Sodišče, ko mu je nacionalno sodišče predložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe, upošteva razlago nacionalnega prava, ki mu jo je predstavilo navedeno sodišče (sodba z dne 14. junija 2017, *Online Games in drugi*, C-685/15, EU:C:2017:452, točka 45). Tako je treba ne glede na kritike strank iz postopka v glavni stvari glede razlage nacionalnega prava, ki jo je podalo predložitveno sodišče, predlog za sprejetje predhodne odločbe preučiti glede na nacionalno pravo, kot ga razlaga predložitveno sodišče (sodba z dne 21. junija 2016, *New Valmar*, C-15/15, EU:C:2016:464, točka 25).

14 Glej točko 22 teh sklepnih predlogov. Naj natančneje navedem, da imata portugalska vlada in inštitut IFAP enako mnenje, družba Nelson Antunes da Cunha pa prereka to presojo predložitvenega sodišča (glej točko 21 teh sklepnih predlogov).

15 Vendar moram zaradi celovitosti poudariti, da je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da predložitveno sodišče dvomi o združljivosti tega roka z drugimi vidiki prava Unije, da pa ta točka ne bo obravnavana v teh sklepnih predlogih, katerih predmet je omejen na četrto vprašanje za predhodno odločanje.

16 Glej točki 23 in 24 teh sklepnih predlogov. Naj natančneje navedem, da predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe poudarja obveznost, ki jo pravo Unije nalaga nacionalnemu sodišču, in sicer razlagati nacionalno pravo na način, ki je skladen s pomenom in obsegom prava Unije. Ob upoštevanju te pripombe moram navesti, da bi se lahko postavljalo vprašanje, ali je nacionalno pravo mogoče razlagati tako, da za obresti pomoči prav tako velja 20-letni zastaralni rok iz člena 309 civilnega zakonika, pri čemer v tem primeru nacionalno pravo, kot se zdi, ne bi preprečevalo vračila obresti pomoči, kar je sicer očitno stališče portugalske vlade (glej opombo 17 teh sklepnih predlogov). Vendar ugotavljam, da se to vprašanje v bistvu nanaša na razlago nacionalnega prava, ki jo morajo podati nacionalna sodišča. Zato te točke v teh sklepnih predlogih ne bom obravnaval.

17 Naj pojasnim, da iz spisa, predloženega Sodišču, izhaja, da portugalska vlada in inštitut IFAP prereketa to presojo predložitvenega sodišča. Portugalska vlada meni, da nacionalno pravo ne določa posebnega zastaralnega roka za vračilo neupravičeno prejete državne pomoči. Zastaralni rok, ki se uporabi, naj bi bil zato nacionalni splošni zastaralni rok, ki je 20 let. Ta rok naj bi se uporabljal tudi za zamudne obresti, vezane na znesek neupravičeno prejete prednosti, ker so te obresti in ta znesek neločljivi. Inštitut IFAP pa trdi, da lahko pravico v zvezi z zadevno terjatvijo zoper pritožnico uveljavlja šele po koncu upravnega postopka, uvedenega zaradi vračila pomoči, zaradi česar po njegovem mnenju obresti niso zastarale.

18 Glej točki 25 in 26 teh sklepnih predlogov. Glede na to, da je bil petletni zastaralni rok pretrgan 26. julija 2013, se vseeno sprašujem, ali datum zastaranja obresti ne bi bil dejansko 26. julij 2008, in ne 26. junij 2008, kot navaja predložitveno sodišče.

19 Naj spomnim, da je bil prvi znesek izplačan 12. julija 1994. Glej točko 13 teh sklepnih predlogov.

43. Čeprav so morali portugalski organi takoj sprejeti ukrepe za uskladitev z Odločbo Komisije,²⁰ je namreč med sprejetjem te odločbe in pretrganjem zastaralnega roka minilo 14 let, kar bo v primeru uporabe člena 310(d) civilnega zakonika povzročilo zastaranje večjega dela obresti, zapadlih po sprejetju Odločbe Komisije.

44. V tem položaju se torej postavlja vprašanje, ali se upravičenec do pomoči lahko sklicuje na nacionalno pravilo o zastaranju v okviru dokončne odločbe Komisije o vračilu nezakonite pomoči, če uporaba tega pravila preprečuje vračilo obresti pomoči v celoti.

45. Čeprav je Sodišče že odločalo o podobnih vprašanjih, mu obravnavana zadeva omogoča, da pojasni, v kolikšni meri se tako nacionalno pravilo o zastaranju uporablja na področju vračanja nezakonitih pomoči v položaju, kakršen je ta v postopku v glavni stvari.

46. V tem okviru je treba opozoriti, da imajo pravila o zastaranju temeljno vlogo v stvarnem pravu. Zastaranje namreč povzroči, da upnik ne more uveljavljati izterjave svoje terjatve. Kot je Sodišče že ugotovilo, pravila o zastaranju z določanjem časovne omejitve zagotavljajo pravno varnost dolžnika.²¹

47. Kot bom pojasnil, enako kot Komisija in inštitut IFAP menim, da je treba za vsako od teh dveh obdobij zavrniti nacionalno pravilo o petletnem zastaralnem roku, kot je to v postopku v glavni stvari.²²

A. Obdobje pred Odločbo Komisije

48. Najprej opozarjam, da na podlagi člena 17(1) Uredbe 2015/1589 za to, da Komisija zahteva vračilo nezakonite pomoči, velja desetletni zastaralni rok. V skladu s členom 17(2) te uredbe ta zastaralni rok začne teči na dan, ko je dodeljena nezakonita pomoč upravičencu kot individualna pomoč ali kot pomoč v okviru sheme pomoči. Kakršna koli pomoč, pri kateri je zastaralni rok potekel, se v skladu s členom 17(3) navedene uredbe šteje za veljavno pomoč.²³

49. V obravnavanem primeru ni sporno, da je bila Odločba Komisije z dne 25. novembra 1999 izdana pred iztekom tega roka.²⁴

50. Dalje, pojasniti moram, da člen 16(3) Uredbe 2015/1589 odseva zahteve, ki izhajajo iz načela učinkovitosti, ki je bilo predhodno potrjeno s sodno prakso.²⁵

51. Iz te sodne prakse izhaja, da čeprav mora ob neobstoju določb Unije o postopku vračila nezakonito dodeljene pomoči to vračilo načeloma potekati v skladu z upoštevnimi določbami nacionalnega prava, pa je te določbe treba uporabiti tako, da vračilo, ki se zahteva v skladu s pravom Unije, ne postane praktično nemogoče in da se popolnoma upošteva interes Unije.²⁶

20 Naj spomnim, da se s členom 16(3) Uredbe 2015/1589 od nacionalnih organov zahteva, da izterjavo nezakonite pomoči izvedejo takoj po sklepu oziroma odločbi Komisije, kar izhaja tudi iz Odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999. Tako se s členom 4 te odločbe od portugalskih organov zahteva, da v dveh mesecih od datuma vročitve navedene odločbe Komisijo obvestijo o ukrepih, ki so jih sprejeli za uskladitev z njo.

21 Glej sodbo z dne 23. januarja 2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-387/17, EU:C:2019:51, točka 71 in navedena sodna praksa).

22 V zvezi s stališčem portugalske vlade moram spomniti, da se po njenem mnenju tako za glavnico pomoči kot za obresti te pomoči uporabi 20-letni rok iz člena 309 civilnega zakonika (glej opombo 17).

23 Kot izhaja iz uvodne izjave 26 Uredbe 2015/1589, je ta zastaralni rok, po katerega izteku ni več mogoče odrediti vračila pomoči, določen zaradi pravne varnosti.

24 Pomoč je bila namreč izplačana med letoma 1994 in 1996. Glej točko 13 teh sklepnih predlogov. Naj pojasnim, da je bila določba, ki je veljala ob sprejetju Odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999, člen 15(1) Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [108 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 339), kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (EU) št. 734/2013 z dne 22. julija 2013 (UL 2013, L 204, str. 15) (v nadaljevanju: Uredba št. 659/1999). Ta določba je bila razveljavljena z Uredbo 2015/1589 in ustreza členu 17(1) navedene uredbe.

25 Glej zlasti sodbo z dne 20. maja 2010, Scott in Kimberly Clark (C-210/09, EU:C:2010:294, točka 20 in navedena sodna praksa).

26 Glej zlasti sodbi z dne 26. junija 2003, Komisija/Španija (C-404/00, EU:C:2003:373, točka 51 in navedena sodna praksa), in z dne 20. maja 2010, Scott in Kimberly Clark (C-210/09, EU:C:2010:294, točka 21 in navedena sodna praksa).

52. Tako je treba nacionalno pravilo, ki bi nacionalnemu sodišču ali organu preprečevalo, da izpelje vse posledice iz kršitve člena 108(3), tretji stavek, PDEU, šteti za nezdržljivo z načelom učinkovitosti.²⁷

53. Tako kot predložitveno sodišče menim, da iz člena 17(1) v povezavi s členom 16(2) in (3) Uredbe 2015/1589 izhaja, da te določbe nasprotujejo uporabi petletnega roka, kot je ta, ki ga v sporu o glavni stvari določa člen 310(d) civilnega zakonika.

54. Določba, kot je člen 310(d) civilnega zakonika v povezavi s členom 306 tega zakonika, lahko namreč posega v pristojnost Komisije, ker lahko zastaranje obresti pomoči nastopi pred iztekom desetletnega roka, ki ga ima na voljo Komisija na podlagi člena 17(1) Uredbe 2015/1589, da sprejme odločbo o vračilu nezakonite pomoči.

55. V sporu o glavni stvari se zdi, da bi del obresti tako že zastaral, če bi se uporabil člen 310(d) civilnega zakonika.²⁸ To nacionalno pravilo torej pripelje do tega, da celotno vračilo obresti pomoči postane nemogoče.

56. Razlaga, ki jo predlagam, je poleg tega potrjena v sodbi Eesti Pagar, ki jo je pred kratkim izrekel veliki senat Sodišča.²⁹

57. Navedena zadeva se je nanašala med drugim na vprašanje, kateri zastaralni rok se uporabi za izterjavo nezakonite pomoči ter, natančneje, ali je zastaralni rok, ki se uporabi, tisti, ki ga določa nacionalno pravo, ali tisti, ki ga določa pravo Unije, in ali je v tem zadnjem primeru morda upošteven rok iz člena 15(1) Uredbe št. 659/1999.³⁰

58. Sodišče je odločilo, da zgolj okoliščina, da se praviloma za izterjavo nezakonito dodeljene pomoči na lastno pobudo nacionalnih organov uporabijo nacionalna pravila o zastaranju, ne posega v možnost, da do izterjave te pomoči pride pozneje s tem, da se izvrši sklep, ki ga v zvezi s tem izda Komisija, ki v primeru, da ima na voljo informacije v zvezi z domnevno nezakonitostjo navedene pomoči, in sicer ne glede na izvor teh informacij, po izteku nacionalnih zastaralnih rokov še vedno lahko v desetletnem roku iz člena 15 Uredbe št. 659/1999 začne preiskavo navedene pomoči.³¹

59. Z drugimi besedami, Komisija lahko v desetletnem roku iz člena 17(1) Uredbe 2015/1589 vedno zahteva vračilo nezakonite pomoči, in to kljub morebitnemu izteku zastaralnega roka, ki se uporabi v nacionalnem postopku.

60. Iz navedenega izhaja, da člen 16(2) in (3) Uredbe 2015/1589 ter člen 17(1) te uredbe nasprotujeta uporabi nacionalne določbe, kot je člen 310(d) civilnega zakonika. Predložitveno sodišče mora odločiti, da se taka določba ne uporabi v zadevi, kot je ta v postopku v glavni stvari.³²

B. Obdobje po Odločbi Komisije

61. V zvezi z obdobjem po Odločbi Komisije, iz člena 16(3) Uredbe 2015/1589 res izhaja, da je treba nacionalno pravilo o petletnem zastaralnem roku, kot je to v postopku v glavni stvari, zavriniti, če to pravilo preprečuje vračilo pomoči v celoti v skladu z Odločbo Komisije z dne 25. novembra 1999.

²⁷ Glej zlasti sodbo z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, točka 140 in navedena sodna praksa).

²⁸ Glej točko 39 in opombo 19 teh sklepnih predlogov.

²⁹ Sodba z dne 5. marca 2019 (C-349/17, EU:C:2019:172). Pojasniti moram, da je bila ta sodba izrečena po odločitvi predložitvenega sodišča v obravnavani zadevi, da prekine odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predloži vprašanja.

³⁰ Glej sodbo z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, točka 107). V zvezi s členom 15(1) Uredbe št. 659/1999 glej opombo 24 teh sklepnih predlogov.

³¹ Sodba z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, točka 114).

³² Glej v tem smislu zlasti sodbo z dne 18. julija 2007, Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434, točka 61).

62. Vseeno se postavlja vprašanje, ali načelo učinkovitosti iz člena 16(3) Uredbe 2015/1589 še vedno zahteva vračilo pomoči v celoti v skladu z dokončnim sklepom oziroma odločbo Komisije, kadar je pristojni organ dopustil, da se je zastaralni rok iz nacionalnega prava iztekel.³³

63. Drugače povedano, glede na to, da je od sprejetja Odločbe Komisije minilo 14 let, se je treba vprašati, ali lahko zahteva po pravni varnosti v takem položaju utemeljuje uporabo takega nacionalnega pravila.

64. V zvezi s tem poudarjam, da je Sodišče priznalo, da načelo učinkovitosti ni absolutno, ker lahko pride do izjemnih okoliščin, v katerih ne bi bilo primerno naložiti vračila nezakonite pomoči.³⁴

65. Natančneje, glede – na eni strani – pooblastila Komisije, je to načelo izraženo v členu 16(1), zadnji stavek, Uredbe 2015/1589, ki določa, da Komisija ne zahteva vračila pomoči, če bi bilo to v nasprotju s splošnim načelom prava Unije.

66. Glede – na drugi strani – nacionalnega prava držav članic je Sodišče priznalo, da ker je načelo varstva legitimnih pričakovanj del pravnega reda Unije, ta pravni red ne more nasprotovati nacionalni zakonodaji, s katero se zagotavlja spoštovanje varstva legitimnih pričakovanj in pravne varnosti na področju, kot je vračanje nezakonitih pomoči,³⁵ in to tudi v primeru negativne dokončne odločbe, ki jo izda Komisija³⁶.

67. V obravnavanem primeru najprej ugotavljam, da je Sodišče odločilo, da lahko glede na obveznost nadzora državnih pomoči, ki ga izvaja Komisija na podlagi člena 108 PDEU, podjetja, ki jim je bila pomoč dodeljena, načeloma legitimno pričakujejo, da je pomoč zakonita, le če je bila dodeljena v skladu s postopkom iz navedenega člena. Skrben gospodarski subjekt mora biti namreč navadno sposoben ugotoviti, ali se je ravnalo v skladu z navedenim postopkom.³⁷ To velja tako v primeru individualne pomoči kot v primeru pomoči, dodeljene na podlagi sheme pomoči.³⁸

68. Iz tega sledi, da pritožnica v obravnavanem primeru ne more trditi, da je legitimno pričakovala, da je pomoč zakonita.

69. Dalje, glede načela pravne varnosti poudarjam, da je Sodišče že odločalo o vprašanju, podobnem temu, ki se postavlja v tej zadevi.

70. Tako se je eno od vprašanj, ki so se postavljala v sodbi z dne 20. marca 1997, *Alcan Deutschland*³⁹, glasilo, ali je pristojni organ na podlagi prava Unije dolžan razveljaviti odločbo o dodelitvi pomoči, ki je bila dodeljena nezakonito, v skladu z dokončno odločbo Komisije, s katero je bila ta pomoč razglašena za nezdružljivo in je bilo zahtevano njeno vračilo, tudi če je pristojni organ dopustil, da se je rok, ki je v ta namen določen z nacionalnim pravom v interesu pravne varnosti, iztekel. Na podlagi zadevnega nacionalnega pravila je bilo upravne akte mogoče razveljaviti le v roku enega leta od trenutka, ko je bil organ seznanjen z dejstvi, ki so utemeljevala to razveljavitev.

33 V zvezi s tem moram navesti, da je Komisija na obravnavi poudarila, da se vprašanje, ali nacionalna določba o zastaranju lahko prepreči izvršitev odločbe Komisije, s katero se odredi vračilo nezakonite pomoči, v praksi pojavlja dokaj pogosto, ker države članice pogosto odlašajo z izvršitvijo odločbe Komisije na tem področju.

34 Glej sodbo z dne 12. februarja 2008, *CELF in ministre de la Culture et de la Communication* (C-199/06, EU:C:2008:79, točka 42 in navedena sodna praksa).

35 Glej zlasti sodbo z dne 20. septembra 1990, *Komisija/Nemčija* (C-5/89, EU:C:1990:320, točki 13 in 14).

36 Glej sodbo z dne 12. februarja 2008, *CELF in ministre de la Culture et de la Communication* (C-199/06, EU:C:2008:79, točka 43).

37 Glej zlasti sodbi z dne 20. septembra 1990, *Komisija/Nemčija* (C-5/89, EU:C:1990:320, točki 13 in 14), in z dne 20. marca 1997, *Alcan Deutschland* (C-24/95, EU:C:1997:163, točka 25).

38 Glej v zvezi s tem zlasti sodbo z dne 28. julija 2011, *Diputación Foral de Vizcaya in drugi/Komisija* (od C-471/09 P do C-473/09 P, neobjavljena, EU:C:2011:521, točke od 63 do 66).

39 Sodba z dne 20. marca 1997 (C-24/95, EU:C:1997:163).

71. Najprej je Sodišče opozorilo na načelo učinkovitosti in načelo, v skladu s katerim lahko upravičenec do pomoči načeloma legitimno pričakuje, da je pomoč zakonita, le če je bila dodeljena v skladu s postopkom iz člena 108 PDEU. Navedlo je, da je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti ob upoštevanju teh načel.⁴⁰

72. Nato je Sodišče v točkah od 34 do 37 navedlo:

„34. [...] v zvezi z državno pomočjo, ki je razglašena za nezdružljivo, [je] vloga nacionalnih organov [...] omejena na izvršitev vsake odločbe Komisije. Ti organi zato nimajo nobene diskrecijske pravice, kar zadeva razveljavitev odločbe o dodelitvi. Kadar tako Komisija z odločbo, ki ni bila predmet nobenega sodnega postopka, odredi vračilo neupravičeno izplačanih zneskov, nacionalni organ nima pravice podati nobenih drugih ugotovitev.

35. Če nacionalni organ vseeno dopusti, da se prekluzivni rok, določen v nacionalnem pravu za razveljavitev odločbe o dodelitvi, izteče, tega položaja ni mogoče enačiti s položajem, v katerem gospodarski subjekt ne ve, ali bo pristojna uprava sprejela odločitev, in v katerem načelo pravne varnosti zahteva, da se ta negotovost ob izteku določenega roka konča.

36. Ker nacionalni organ nima nobene diskrecijske pravice, upravičenec do pomoči, ki je bila dodeljena nezakonito, ni več v negotovosti od trenutka, ko je Komisija sprejela odločbo, s katero je bila ta pomoč razglašena za nezdružljivo in je bilo zahtevano njeno vračilo.

37. Načelo pravne varnosti torej ne more biti ovira za vračilo pomoči zato, ker so nacionalni organi z zamudo sprejeli ukrepe za uskladitev z odločbo, s katero je bilo zahtevano to vračilo. V nasprotnem primeru bi izterjava neupravičeno izplačanih zneskov postala praktično nemogoča in bi bil določbam prava Unije o državnih pomočeh odvzet polni učinek.“⁴¹

73. Sodišče je na podlagi tega ugotovilo, da je pristojni organ na podlagi prava Unije dolžan razveljaviti odločbo o dodelitvi nezakonite pomoči v skladu z dokončno odločbo Komisije, s katero je bila ta pomoč razglašena za nezdružljivo in je bilo zahtevano njeno vračilo, tudi če je dopustil, da se je rok, ki je v ta namen določen z nacionalnim pravom v interesu pravne varnosti, iztekel.⁴²

74. Po mojem mnenju je mogoče iz zgoraj navedene sodbe sklepati, da na splošno pravil o zastaranju, določenih v nacionalnem pravu, ni mogoče uporabiti na področju vračanja pomoči, če preprečujejo vračilo pomoči v skladu z dokončno odločbo Komisije in če je edini razlog, ki nasprotuje takemu vračilu, dejstvo, da so nacionalni organi s precejšnjo zamudo sprejeli ukrepe za uskladitev s to odločbo, tako da je pomoč na podlagi nacionalnega prava zastarala.

75. Sodba Alcan Deutschland⁴³ se sicer strogo gledano res ne nanaša na pravilo o zastaranju, temveč na pravilo o prekluziji.⁴⁴ Vendar poudarjam, da se pravila o prekluziji enako kot pravila o zastaranju sprejemajo v interesu pravne varnosti, zaradi česar je obrazložitev sodbe Alcan Deutschland⁴⁵ mogoče prenesti na pravila o zastaranju, kar je, kot se zdi, tudi Sodišče nakazalo v sodbi Komisija/Italija⁴⁶.

40 Sodba z dne 20. marca 1997, Alcan Deutschland (C-24/95, EU:C:1997:163, točke od 24 do 26).

41 Sodba z dne 20. marca 1997, Alcan Deutschland (C-24/95, EU:C:1997:163).

42 Sodba z dne 20. marca 1997, Alcan Deutschland (C-24/95, EU:C:1997:163, točka 38).

43 Sodba z dne 20. marca 1997 (C-24/95, EU:C:1997:163).

44 Naj spomnim, da je nacionalno pravilo o prekluziji v zadevi Alcan Deutschland (sodba z dne 20. marca 1997, C-24/95, EU:C:1997:163) določalo rok za *organe* za razveljavitev upravnih aktov. V navedeni zadevi je šlo torej za vprašanje, ali so *organi* na podlagi prava Unije dolžni zavrniti tako nacionalno pravilo o prekluziji, da bi zahtevali vračilo nezakonite pomoči v skladu z dokončno odločbo Komisije. V položaju, ki je predmet obravnavane zadeve, pa se postavlja vprašanje, ali se *upravičenec* do nezakonite pomoči lahko sklicuje na nacionalno pravilo o zastaranju, da bi izpodbijal zahtevo nacionalnih organov za vračilo nezakonite pomoči, čeprav je del zneska, ki ga je treba vrniti, na podlagi nacionalnega prava zastaral.

45 Sodba z dne 20. marca 1997 (C-24/95, EU:C:1997:163).

46 Sodba z dne 17. novembra 2011 (C-496/09, EU:C:2011:740, točka 78).

76. V zadnjenavedeni sodbi je Sodišče namreč načela iz sodbe *Alcan Deutschland*⁴⁷ uporabilo po analogiji v okviru pravil o zastaranju. Natančneje, Sodišče je odločilo, da bi morala v primeru, ko se nalogi za vračilo nezakonitih pomoči izpodbijajo pred nacionalnimi sodišči, zadevna država članica v skladu z zahtevo po dejanski zagotovitvi vračila pomoči, ki niso združljive z notranjim trgov, „izpodbijati vsako nacionalno odločbo, s katero bi bil odločbi Komisije odvzet učinek, zlasti [...] zaradi razlogov pravil zastaranja (glej po analogiji sodbo z dne 20. marca 1997[,] *Alcan Deutschland*, C-24/95, [...] točki 34 in 38)“⁴⁸.

77. Dalje, poudarjam, da čeprav se je sodba *Alcan Deutschland*⁴⁹ nanašala na individualno pomoč, je za razlogovanje Sodišča v navedeni sodbi po mojem mnenju mišljeno, da se uporabi za pomoči, dodeljene na podlagi sheme pomoči.

78. Opozarjam namreč, da se načelo, v skladu s katerim lahko podjetja, ki jim je bila pomoč dodeljena, načeloma legitimno pričakujejo, da je pomoč zakonita, le če je bila dodeljena v skladu s postopkom iz člena 108 PDEU, uporablja tako za individualno pomoč kot za pomoč, dodeljeno na podlagi sheme pomoči.⁵⁰ Zato ni treba razlikovati med tema primeroma.

79. Nazadnje poudarjam, da okoliščina, da je pravilo o prekluziji, obravnavano v zadevi *Alcan Deutschland*⁵¹, določalo čas enega leta, po mojem mnenju nima nobenega vpliva na razlogovanje, ki ga je Sodišče sprejelo v navedeni sodbi.

80. Kot je namreč Komisija v bistvu navedla na obravnavi, čas, ki ga določa pravilo o zastaranju, ne vpliva na zgoraj predstavljene argumente, ki upravičujejo, da se upravičencu do nezakonite pomoči zavrne možnost sklicevati se na nacionalno pravilo o zastaranju.

81. Če povzamem zgoraj navedeno – kadar Komisija odredi vračilo nezakonite pomoči, ki ni bilo predmet nobenega sodnega postopka, je vloga nacionalnih organov omejena na izvršitev te odločbe Komisije. Ti organi zato nimajo nobene diskrecijske pravice glede vračila pomoči.⁵² Ker nacionalni organ nima nobene diskrecijske pravice, upravičenec do pomoči, ki je bila dodeljena nezakonito, ni več v negotovosti od trenutka, ko je Komisija sprejela odločbo, s katero je bila ta pomoč razglašena za nezdružljivo in je bilo zahtevano njeno vračilo.⁵³ To velja tako za individualno pomoč kot za pomoč, dodeljeno na podlagi sheme pomoči.⁵⁴ Načelo pravne varnosti torej ne more biti ovira za vračilo pomoči zato, ker so nacionalni organi z zamudo sprejeli ukrepe za uskladitev z odločbo, s katero je bilo zahtevano to vračilo, in to ne glede na trajanje, določeno za zastaralni rok. V nasprotnem primeru bi izterjava neupravičeno izplačanih zneskov postala praktično nemogoča in bi bil določbam prava Unije o državnih pomočeh odvzet polni učinek.⁵⁵

47 Sodba z dne 20. marca 1997 (C-24/95, EU:C:1997:163).

48 Sodba z dne 17. novembra 2011, Komisija/Italija (C-496/09, EU:C:2011:740, točka 78).

49 Sodba z dne 20. marca 1997 (C-24/95, EU:C:1997:163).

50 Glej točko 67 in opombo 38 teh sklepnih predlogov.

51 Sodba z dne 20. marca 1997 (C-24/95, EU:C:1997:163, točka 33).

52 Glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, *Alcan Deutschland* (C-24/95, EU:C:1997:163, točka 34).

53 Glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, *Alcan Deutschland* (C-24/95, EU:C:1997:163, točka 36).

54 Glej v tem smislu točko 67 in opombo 38 teh sklepnih predlogov.

55 Glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, *Alcan Deutschland* (C-24/95, EU:C:1997:163, točka 37).

82. Ta strogi pristop je potrjen z dejstvom, da gre za odpravo izkrivljanja konkurence, s katerim se krši Pogodba DEU. Vračilo pomoči, vključno s pripadajočimi obrestmi, je namreč logična posledica njene nezakovitosti. Cilj vračila je vzpostavitev prejšnjega stanja. S tem vračilom upravičenec izgubi prednost, ki jo je imel na trgu v razmerju do konkurentov, in šteje se, da je vzpostavljeno stanje, ki je obstajalo pred izplačilom pomoči.⁵⁶ Vračilo obresti je torej nujna dopolnitev vračila pomoči v celoti.⁵⁷

83. Kot je poleg tega generalni pravobranilec F. G. Jacobs opozoril v zadevi Alcan Deutschland⁵⁸, se ne sme pozabiti, da se pri uporabi pravila o zastaranju na področju državnih pomoči pojavijo težave.

84. Tako pravilo namreč predpostavlja, da so interesi organov v nasprotju z interesom posameznika. Ko organ odkrije, da je odločba o dodelitvi finančne prednosti nezakonita, je navadno v njegovem interesu, da čim prej zagotovi vračilo izplačanih zneskov. Posameznikov interes pa je zadržati pridobljeno prednost. Vendar se interesi organa in posameznika lahko ujemajo v primeru, v katerem je državni organ pri dodelitvi pomoči zavestno kršil pravo Unije in ima torej, če ni spremenil politike, interes za to, da upravičenec zadrži prednost, pridobljeno v nasprotju s pravom Unije, saj je zadevni organ tisti, ki je kršil to pravo.⁵⁹

85. V zvezi s položajem v postopku v glavni stvari iz zgoraj navedenega izhaja, da ni nobene okoliščine, ki bi lahko upravičevala, da se obresti pomoči ne vrnejo, kljub dejstvu, da so na podlagi nacionalnih pravil zastarale. Družba Nelson Antunes da Cunha namreč od 25. novembra 1999, ko je Komisija izdala svojo odločbo, s katero je zahtevala vračilo pomoči, ni bila več v negotovosti glede tega, da bo treba pomoč vrniti v celoti.⁶⁰

86. Poleg tega ugotavljam, da je, kot poudarja Komisija, inštitut IFAP družbi Nelson Antunes da Cunha marca 2001 poslal dopis, v katerem je od nje zahteval vračilo pomoči.⁶¹ Zato je očitno, da je zamudo pri vračilu pomoči povzročilo med drugim to, da upravičenec ni hotel izpolniti te zahteve. Torej položaja v postopku v glavni stvari ni mogoče enačiti s položajem, v katerem gospodarski subjekt ne ve, ali bo pristojna uprava sprejela odločitev, in v katerem načelo pravne varnosti zahteva, da se ta negotovost v določenem roku konča.⁶²

87. Iz tega sledi, da mora predložitveno sodišče zavrniti nacionalno pravilo, kot je to v sporu o glavni stvari, tudi glede obdobja po Odločbi Komisije, če to pravilo preprečuje vračilo obresti pomoči v celoti.

⁵⁶ Glej zlasti sodbo z dne 29. aprila 2004, Nemčija/Komisija (C-277/00, EU:C:2004:238, točki 74 in 75 ter navedena sodna praksa). Glej v tem smislu tudi uvodno izjavo 25 Uredbe 2015/1589.

⁵⁷ Glej zlasti sodbi z dne 12. februarja 2008, CELF in ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, točka 54), in z dne 3. septembra 2015, A2A (C-89/14, EU:C:2015:537, točka 42).

⁵⁸ Sklepni predlogi generalnega pravobranilca F. G. Jacobsa v zadevi Alcan Deutschland (C-24/95, EU:C:1996:433).

⁵⁹ Sklepni predlogi generalnega pravobranilca F. G. Jacobsa v zadevi Alcan Deutschland (C-24/95, EU:C:1996:433, točka 26).

⁶⁰ Glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, Alcan Deutschland (C-24/95, EU:C:1997:163, točka 37).

⁶¹ Glej točko 17 teh sklepnih predlogov.

⁶² Glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, Alcan Deutschland (C-24/95, EU:C:1997:163, točka 35).

V. Predlog

88. Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev Sodišču predlagam, naj na četrto vprašanje, ki ga postavlja Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri, Portugalska), odgovori:

1. Člen 17(1) ter člen 16(2) in (3) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije je treba razlagati tako, da nasprotujeta uporabi petletnega zastaralnega roka, določenega v nacionalnem pravu, kot je rok v postopku v glavni stvari, zaradi katerega vračilo državne pomoči v celoti, vključno z obrestmi, zastara še pred iztekom desetletnega roka iz člena 17(1) Uredbe 2015/1589.
2. Člen 16(2) in (3) Uredbe 2015/1589 je treba razlagati tako, da nasprotuje uporabi nacionalnega pravila o petletnem zastaralnem roku, kot je to v postopku v glavni stvari, za vračilo obresti državne pomoči, ki je bila z dokončno odločbo Komisije razglašena za nezakonito in nezdružljivo z notranjim trgov, če to pravilo preprečuje vračilo pomoči v celoti.